

Дошкільник напередодні шкільного життя

Часто ми, дорослі, надто поверхнево ставимося до тверджень дитячої психології про вікові та індивідуальні особливості шестирічних дітей, не враховуючи, насамперед, прогресивних змін у вищій нервовій діяльності дошкільника. Варто зауважити, що для неї характерна особлива жвавість орієнтувальних реакцій, які є необхідною умовою утворення нових тимчасових нервових зв'язків. У цьому віці утворюються складні умовні рефлекси, де провідну роль відіграє слово (тобто друга сигнальна система). Розвивається довільне гальмування, хоча іррадіація збудження у корі головного мозку є ще досить характерною і істотно впливає на поведінку дитини. Посилюється регулювальний вплив кори великих півкуль на функціонування підкірки. Функціональні зміни в роботі центральної нервової системи шестирічного дошкільника зумовлені інтенсивним дозріванням його організму.

Психічні новоутворення дитини старшого дошкільного віку

У шестирічному віці помітно **вдосконалюються пізнавальні процеси**. Значно зростають гострота зору, чутливість розрізнення кольорів і їх відтінків, розвивається фонематичний і звуковисотний слух, рука перетворюється в орган активного дотику і практичної дії. Збільшується чутливість аналізаторів, що є результатом збагачення дітьми власного чуттєвого досвіду.

Для шестирічних дітей характерні більша активність, довільність, **цілеспрямованість сприймання**. Протягом дошкільного віку неухильно збільшується тривалість розглядання зображень (від 6 до 12 хвилин), дитина поступово навчається координувати свій зір з рухами руки, вдається до спеціальних прийомів детального обстеження предмета. Значно зростає роль розумових процесів: пізнаючи предмети, старші дошкільники порівнюють їх, спираючись на наявні знання, обґрунтовують свою думку, хоча при цьому ще не завжди вміють відділити те, що бачать, від того, що знають про даний об'єкт. Діти все частіше помічають зміни у навколишньому світі без спеціальних запитань дорослих.

Розвивається **наочно - дійове мислення дитини**, виникають його нові форми. Мислення стає **образно - мовленнєвим** — спирається на образи уявлень і здійснюється за допомогою слів. Воно набуває певної самостійності: поступово відокремлюючись від практичних дій, переходить у власне розумовий процес, спрямований на розв'язання пізнавальних завдань. У зв'язку з цим зростає роль мовлення, за допомогою якого діти починають мислити подумки, оперувати різними поняттями, зіставляти їх, розкривати властивості і зв'язки, розмірковувати.

Висловлювання старших дошкільників під час розв'язання ними практичних завдань виконують функцію планування. Дітям поступово стають доступними не лише зовнішні зв'язки між предметами і явищами, а й більш приховані, глибокі, істотні.

У шестирічної дитини **інтенсивно збагачується словник**: він налічує 3500 — 4000 слів. Крім іменників і дієслів, дитина уже вживає прикметники, прислів'я, використовує вставні слова, робить значний крок уперед в оволодінні граматичною структурою простих і складних речень. Розвивається внутрішнє мовлення, яке стає способом становлення і формою функціонування внутрішніх розумових дій. Його поява свідчить про розвиток **словесно - логічного мислення**, яке виділяється з практичної діяльності, стає більш абстрактним і узагальненим. Внутрішнє мовлення дитини формується у процесі

оволодіння зовнішнім (звуковим) мовленням і є результатом його інтеріоризації. А водночас — важливим засобом перетворення зовнішніх практичних дій у внутрішні ідеальні дії. Розвивається і так зване чуття мови, яке допомагає дитині успішніше користуватися мовленням, виправляти помилки не лише свої, а й товаришів.

До шести років помітно **зростають можливості пам'яті**: збільшується обсяг усього того, що дошкільник може запам'ятати, зберегти і відтворити, тривалість збереження і точність відтворення.

у шести-семирічних дітей часто виявляють уже не механічну, а смислову пам'ять, що дає їм змогу запам'ятовувати значно більше, ніж раніше. Вихователь повинец завжди мати на увазі: для дошкільника характерно легко запам'ятовувати те, що справляє сильне враження, а отже важливо слідкувати за тим, щоб необережним словом не злякати малого, не викликати неприязнь до чогось. Слід збагатити дітей зрозумілими, корисними знаннями, якими вони користуватимуться у своїх іграх, бесідах, малюнках, які необхідні їм для подальшого розумового і морального розвитку.

Інтеріоризація – формування внутрішніх структур людської психіки через засвоєння зовнішньої соціальної поведінки. Перехід ззовні у середину; процес перетворення зовнішніх чинників, що впливають на людей, у стійкі внутрішні якості особистості шляхом засвоєння індивідом вироблених у суспільстві національних цінностей, норм, уявлень, традицій і т. д.; прот. екстеріоризація. Процес перетворення зовнішніх, реальних дій на внутрішні розумові дії

Увага дошкільників, як відомо, ще дуже нестійка, здатність зосереджуватися — незначна. Діти часто відволікаються з будь-якого приводу. Разом з тим у шість років розвиток довільної уваги досягає такого рівня, що дошкільники можуть концентруватися на об'єктах, які відповідають потребам їхньої діяльності. Вони вчаться бути уважними. Проте це не означає, що зникає мимовільна увага. Навпаки — так само розвивається, набуває більшої стійкості і обсягу.

Центральним новоутворенням психічного розвитку дітей дошкільного віку є уява. Інтенсивне формування всіх видів уяви, зокрема довільної і творчої, починається у шестирічному віці. Уявні образи у дошкільників яскраві, емоційно насичені, але недостатньо керовані. Основна лінія розвитку уяви — поступове підкорення свідомим намірам, перетворення її у засіб відтворення певних задумів.

Удосконалюється вся психічна діяльність дитини. Головне досягнення її розвитку наприкінці дошкільного віку полягає у тому, що чимало дій і рухів уже контролюються свідомістю. Оволодіння вмінням **довільно регулювати свою поведінку** — найбільш істотний показник загального розвитку, свідчення готовності до навчання у школі. І все ж саморегуляція у шестирічних іще не досконала: нерідко діти порушують дисципліну, підкоряють свою поведінку миттєвому бажанню, їхні рухи часто досить імпульсивні. Знання цієї закономірності ставить перед вихователем складні і відповідальні завдання — формувати у дошкільників організованість, зібраність, дисциплінованість.

У ході пізнання дошкільником навколишньої дійсності й участі у різних видах діяльності **багатшає його емоційне життя**. Розширення досвіду спілкування, нагромадження знань, розвиток інтересів сприяють виникненню нових почуттів. Нове, несподіване, незвичне викликає подив, допитливість; долання перешкод — задоволення і радість. Музичні заняття, слухання художніх творів, казок, спостереження за явищами природи, ігри-драматизації, зображувальна діяльність розвивають естетичні почуття. Діти вчаться бачити прекрасне у житті, насолоджуватися ним.

Серйозні зміни відбуваються й у сфері **моральних почуттів**: вони стають

багатшими за змістом, чіткішими за проявами. Дитина починає не лише розуміти моральний зміст деяких дій, а й ставитися до них емоційно, переживати їх. Під впливом виховання формуються почуття дружби, товарищескості, взаємодопомоги; розвивається відповідальне ставлення до дорученої справи. У цьому віці вже яскравіше проявляються зачатки почуття обов'язку: дитина починає усвідомлювати необхідність та загальнообов'язковість правил поведінки в суспільстві і більшою мірою підкоряє їм свої дії і вчинки, зростає її здатність до самооцінки.

Характерна особливість психіки дітей дошкільного віку — значна емоційна збудливість, нестриманість, недостатня емоційна стійкість, що й повинен обов'язково враховувати педагог, добираючи засоби виховного впливу. Разом з тим вітчизняні психологи зазначають послаблення у шестирічних дітей імпульсивності в емоційних реакціях. Поряд зі швидкою зміною переживань спостерігається відносна стійкість дитячих почуттів, дитина робить спроби регулювати прояви своїх емоцій, її почуття вже менш ситуативні, більш узагальнені.

Для старшого дошкільного віку характерне виникнення **нової соціальної ситуації розвитку**. У дитини з'являються елементарні обов'язки, змінюються спосіб її життя, зміст і форми спілкування з іншими людьми, що породжує нові потреби, інтереси й наміри. Спільна з дорослим діяльність змінюється самотійним виконанням його вказівок. Разом з тим значно зростає інтерес до світу дорослих, їхньої діяльності, взаємин, прагнення долучитися до цього. Виникають певні взаємини з однолітками: з'являється стійке бажання погратися разом, щось розповісти товаришеві, виконати з ним трудове доручення, потурбуватися про нього, допомогти йому.

Накопичуючи соціальний досвід, досвід спілкування, дитина наприкінці дошкільного віку користується все більш узагальненими правилами і все ширше вдається до знайомих критеріїв оцінок, щоб виявити своє ставлення до різних людей — рідних і чужих, реальних і вигаданих. На цій основі ґрунтується моральне ставлення до тих, хто її оточує.

Підготовка дитини до шкільного життя

Проблема підготовки дитини до шкільного життя ніколи не виходила з рангу актуальних. Сьогодні її значимість підсилюється ще й особливим розумінням ролі дошкільного дитинства у становленні особистості. Життя переконливо стверджує, що це той віковий період, який забезпечує саме загальний розвиток дитини, що є фундаментом для надбання надалі будь-яких спеціальних знань, умінь, навичок і оволодіння різними видами діяльності. Звідси і відповідна значимість повноцінної реалізації **завдання дошкільного виховання** — всебічне сприяння розвитку дитячої індивідуальності, забезпечення розвитку тих психічних новоутворень, які є основою саморозвитку дитячої особистості. Саме вони і забезпечують їй нормальне входження у наступний — тривалий, важливий і складний — період шкільного навчання.

Говорячи про готовність до шкільного учіння, важливо насамперед діагностувати **рівень дошкільної психологічної зрілості**, а не шкільної. Цілком зрозуміло, що лише психологічно зрілий дошкільник здатний до соціальної адаптації і адекватного входження у навчальну діяльність школяра. Найпершим питанням тут є грамотне визначення змісту поняття «дошкільна зрілість» у психологічному і фізіологічному сенсі. Відомо, що дошкільну зрілість психологи визначають як цілісний психічний стан дитини - дошкільника з **оптимальним рівнем розвитку якісних новоутворень**, для яких дошкільний період є сенситивним. Основними серед них є такі:

- сформовані соціальні емоції, здатність до емоційної децентрації — вміння стати на позицію іншого, відчути його настрій, здатність відгукнутися на переживання співчуттям, співучастю (здатність до емпатії як афективно – пізнавальне утворення);

- розвинута увага;
- достатній рівень розвитку наочно - образного мислення;
- довільність психічних процесів та саморегуляція;
- сформовані мотивація комунікативної соціальної активності;
- адекватна самооцінка.

У реальному житті дорослі, турбуючись про підготовку дитини до школи, найменше уваги звертають на **ігрові дії дитини**. А між тим психолого-педагогічна наука і практика щораз стверджують, що у дитини, яка не «прожила» повноцінно всі етапи розвитку власної ігрової діяльності — від маніпулятивних ігрових дій до ігор за правилами, — значно затримується формування відповідної мотивації учіння. Такі діти, за твердженням видатного психолога Лева Виготського, не піднялися до кризи семи років, коли гра вичерпує свої розвивальні можливості, істотно виділяється роль правила, а «зоною найближчого розвитку» стає учіння.

Власне, так звана «**вхідна**» **шкільна діагностика** має виявляти, наскільки повноцінно дитина прожила попередній період розвитку. Міцно закарбоване у свідомості і відповідних чиновників, і пересічних дорослих визначення дошкільного дитинства як підготовчого етапу до шкільного навчання було спричинено поширенням у практиці дитячих садків формалізованої і чітко регламентованої системи навчання дітей, яке за більшістю ознак подібне навчання у першому класі школи. Розгорнута справедлива критика такого підходу на ґрунті визначення самоцінності дошкільного дитинства породжує інший перекіс — майже повну відмову від систематичного, спеціально організованого навчання, намагання замінити його грою, вільною імпровізованою діяльністю з дітьми. При цьому є загроза не скористатися можливостями сенситивного періоду природного розвитку учбової діяльності дитини на етапі інтенсивного присвоєння нею громадського досвіду, що може призвести в майбутньому до виникнення труднощів при формуванні учбових умінь та навичок у період шкільного життя.

Водночас виникає небезпека і для самої ігрової діяльності. Переважна спрямованість на розв'язання дидактичних завдань руйнує гру як дитячу самодіяльність, як засіб самовираження особистості дитини. Усе це, врешті решт, завдає серйозної шкоди розвитку дитини. Адже гра для дошкільника — діяльність, що забезпечує **розвиток основних новоутворень**, які в інших видах діяльності повноцінно не формуються. Маємо на увазі передусім увагу, довільність, саморегуляцію, мотиваційну основу комунікативної соціальної активності, самооцінку. Саме тому характер провідної діяльності дошкільника і є головним показником психологічного віку дитини.

Визначення параметрів дошкільної зрілості

У психолого-педагогічних і методичних посібниках сьогодні можна зустріти кілька різних схем визначення параметрів дошкільної зрілості. Щоправда, більшість з них носять назву «параметри шкільної готовності». Саме тому основними показниками в них служать ті новоутворення, які за логікою законів психічного розвитку з'являються лише у процесі самого учіння в школі, а не в дитячому садку. Для визначення дошкільної зрілості має йтися про якісні новоутворення, притаманні саме дошкільному дитинству, які на етапі вступу у шкільне життя досягають оптимальної зрілості.

Які ж основні параметри дошкільної зрілості?

Розвиток пізнавальної сфери

Ще у 80-х роках минулого століття провідні психологи, зокрема Григорій Костюк, Данило Ельконін, переконливо довели, що для успішного учіння в школі вирішальну роль відіграє розвинуте образне, а не логічне мислення. Адже саме **образне мислення** забезпечує дитині можливість розв'язувати пізнавальні задачі, уявляючи їх умови, намічаючи спосіб дії, виходячи з особливостей конкретної ситуації. Збагачення такого досвіду робить мислення позаситуативним. Розвиток зв'язного мовлення забезпечує **вдосконалення міркування** як способу розв'язання мислительних задач, формування здатності розуміти причинні залежності.

Саме діти з високо розвинутим образним мисленням легко адаптуються до школи. А ті, у кого образне мислення розвинене недостатньо, з перших кроків шкільного життя стикаються з труднощами, здебільшого через так званий формалізм у засвоєнні знань та способів дій. Ще раз наголосимо: найважливішим показником готовності дитини до систематичного навчання у школі є рівень сформованості наочно - образного мислення. Наочно-дійове і наочно-образне мислення зумовлюють становлення мовлення і певних елементів логічного мислення, у свою чергу, розвиток елементарних логічних операцій впливає на характер допонятійних форм мислення.

Найкращих показників у розумовому розвитку дошкільників вдається досягти саме за умови взаємодії всіх форм мислення, коли найповніше здійснюється **взаємозв'язок чуттєвого та раціонального аспектів пізнання**, дитина осмислює елементарні поняття в єдності їх істотних, ситуативних і функціональних властивостей. Залучаючись до пізнання, дитина спочатку має навчитися розмірковувати, сперечатися, не боячись не погоджуватися з тим, що їй пропонують інші, навіть дорослі. Йдеться про навчання, спрямоване на розвиток інтелектуальних здібностей, тобто про розвиток здатності отримувати безпосередньо об'єктивне знання про дійсність. Дитина має оволодіти способами пошуку істини, а не бути пасивним споживачем інформації: мало знати «що», слід ще й розуміти «чому».

Особистісний аспект пізнання виявляється через **пізнавальну активність**, яку ми розуміємо як стан готовності до пізнавальної діяльності, що передує самій діяльності і породжує її (Майя Лісіна). Саме особистісний аспект пізнання найбільш значущий для характеристики творчої індивідуальності дошкільників. Ми схильні виділити такі **основні лінії аналізу їх пізнавального розвитку**:

- загальна особистісна спрямованість дитини — через якісну оцінку рівня її активно - пізнавального ставлення до навколишнього світу;
- предметний зміст свідомості дитини — скільки ознак, які з них і в який спосіб дитина може враховувати і пов'язувати у цілісний предмет, широта і творчість у використанні засвоєних способів при розв'язанні різних задач.

Формування у дошкільників **активно - пізнавального ставлення до навколишньої дійсності**, вміння успішно орієнтуватися в усьому розмаїтті предметів та явищ, здатності доволно регулювати власну пізнавальну діяльність — ось ті передумови, які забезпечують продуктивність розумової діяльності дітей, визначають швидкість і легкість засвоєння нових знань і здатність творчо використовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Розвиток пізнання у дитини слід розглядати як процес оволодіння певними типами пізнавальних дій — дій сприймання та мислення. До **дій сприймання** належать:

- ідентифікація — дібрати за зразком;

- прирівнювання до еталона — знайти схоже;
- моделювання;
- одночасне використання кількох еталонів.

Дії мислення:

- символізація — здатність замінити предмет якимось іншим;
- схематизація — здатність будувати образ предмета не в цілому, а за найважливішими його якостями;
- перші умовиводи — передумови логічного мислення, яке складається на наступному віковому етапі;
- виявлення у предметі його характерних якостей.

Отже, для успішного учіння в школі істотне значення мають такі **пізнавальні здібності:**

- здатність самостійно аналізувати ситуацію;
- здатність виявляти якості, істотні для виконання завдання;
- розвиток децентрації — вміння змінювати свою точку відліку при виконанні наочних завдань і в ситуаціях спілкування;
- розвиток задумів — уміння створювати ідею майбутнього продукту та план її реалізації.

Розвиток уяви

Неабияку роль в оволодінні учінням відіграє уява. Це насамперед незамінний місточок між образним і понятійним, логічним мисленням. Уява — **один із важливих психічних процесів**, що безпосередньо бере участь у будь-якому творчому процесі людини на різних етапах її життя та забезпечує засвоєння різних форм людської культури в онтогенезі. Уява формується разом із допитливістю дитини ще в ранньому віці, але свого інтенсивного розвитку й особливого значення набуває саме у дошкільному віці. Завдяки уяві дошкільник оволодіває сферою свого можливого майбутнього, будь-яка дитяча діяльність (малювання, ліплення, конструювання тощо) набуває цілеспрямованого характеру. Уява бере безпосередню участь у виникненні передбачень, припущень, коли розв'язується будь-яке завдання. Видатний український психолог Григорій Костюк наголошував на важливій ролі уяви у розвитку здатності дитини розуміти те, що вона сприймає; щоб охопити ціле, розкрити в ньому певні ознаки, риси, властивості, треба вийти за межі безпосереднього споглядання.

З розвитком уяви та мовлення діти **оволодівають довільними пізнавальними процесами:**

- ставлять мету, наприклад, щось запам'ятати, та спрямовують свої зусилля на її досягнення;
- старші дошкільники під час відтворення прочитаного тексту шукають його основну ідею, передають зміст твору, вдаються до послідовного розгортання сюжету відповідно до складеного плану.

Допитливість та уяву відомий психолог Лідія Божович вважала основою формування особистості дитини, її бажань, інтересів, сподівань. Уява бере безпосередню участь у **створенні образу власного Я**, дає змогу вірити у свої можливості, ризикувати, коли дитина виконує нове завдання, сподіватися на успіх. Усе це дає підставу стверджувати, що розвиток уяви у дітей дошкільного віку має бути одним із найважливіших завдань освітнього процесу.

Розвиток емоційної то вольової сфер

З уведенням шкільного навчання з шести років стимулювання та форсування інтелектуального розвитку дошкільників водночас відчутно знизило увагу до їхнього внутрішнього світу, до наповнення його унікальним безцінним емоційним досвідом, що має слугувати запорукою нормального психічного розвитку особистості, яка діє в гармонії з собою і навколишнім світом. Провідні психологи довели, що **емоційною зрілі** діти вміють спілкуватися з різними людьми, розуміти їх, здатні керуватись у своїх вчинках гуманними мотивами, значно простіше адаптуються до шкільних умов, успішніше входять у режим учіння. **Інтенсифікація емоційної сфери особистості**, забезпечення умов для розвитку соціальної компетентності дитини — одне з важливих завдань підготовки дитини до шкільного життя. Соціально компетентна дитина здатна проявити доброту, увагу, турботу, допомогу, милосердя, зрозуміти особливості однолітка, дорослого, їх інтереси, емоційний стан, помітити зміни настрою, усвідомити в міру свого віку і те, як її саму сприймають ті, хто поряд. Така дитина володіє вмінням вибрати і використати відповідно до ситуації зміст і способи спілкування, етично значимі образи поведінки.

Часто можна почути твердження, іцо у дошкільному віці всі процеси стають більш довільними. Проте життя переконливо свідчить, що **довільність** — це якісне новоутворення кінця старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. На кінець дошкільного дитинства вольові дії стають усе чіткішими: старший дошкільник здатний визначити мету, самостійно прийняти рішення, намітити шлях дії, виконати свій план, долаючи посильні перепони, і відповідно оцінити досягнутий результат. У дитини поступово формується така важлива риса як **цілепокладання**.

Рівень самостійності дитини

Одним із важливих критеріїв дошкільної зрілості є необхідний рівень самостійності дитини. **Ознаки самостійності** дитини - дошкільника виявляються у:

- здатності організувати і довести до завершення власну діяльність;
- спільній діяльності, зокрема у:
 - здатності організувати спільну діяльність, запросивши товариша;
 - умінні діяти і взаємодіяти в колективній діяльності з однолітками, узгоджуючи власні бажання з бажаннями інших.

Важливо враховувати і **особливості самооцінки** старших дошкільників. Старшому дошкільнику притаманний поступовий перехід від нереалістично високої загальної самооцінки до більш адекватної конкретної самооцінки в різних видах діяльності. На цій основі на кінець дошкільного віку (сьомий рік життя) складається правильна диференційована самооцінка особистості. Водночас розвивається здатність обґрунтовувати цю самооцінку, самокритичність. Нездатність до оцінки власних можливостей у конкретних видах діяльності, певних своїх якостей, до усвідомлення переживань і окремих психічних процесів сигналізує про дефіцит емоційної захищеності, підтримки, уваги і любові дорослих. І як наслідок — занижена самооцінка дитини, яка може стати серйозною причиною неуспішності у шкільному житті.

Перший крок до шкільної зрілості

Вступ дитини до школи означає для неї перехід до нового за змістом життя — навчальної діяльності, а для неї самої — до учіння. Це потребує відповідних змін у свідомості, у ставленні до навколишнього світу, до інших людей і до самої себе. У ході освітнього процесу в дошкільному закладі свідомість дитини має бути підготовлена до сприйняття **учіння як соціально значущої діяльності**, так само важливої, як праця

дорослих.

Перехід дитини у школу необхідно розглядати не як зміну ігор і занять у дитячому садку на серйозну роботу на уроці і необхідність виконувати домашні завдання. Це початок нового етапу у житті дитини. Відбувається зміна всього способу життя, турбот і інтересів дитини, її діяльності, самопочуття у новому колективі однолітків, відносин з людьми, що її оточують, і, зрештою, власної соціальної позиції. Цей новий етап життя вимагає точного і постійного дотримання досить жорсткого порядку в часі, використання і збереження речей теж у певному порядку. Сама навчальна діяльність, яка є провідною для школярів, теж регламентована: потрібно писати лише ті знаки, і так, і там, і в тій послідовності, як диктує вчитель. Шкільному життю має підпорядкуватися весь час дитини, весь новий розпорядок дня. Різко змінюється мікроклімат, зміст і характер взаємин дитини з близькими дорослими, новими товаришами по класу, дорослими у школі.

Усі ці нові деталі дитячого життя природно змінюють і ставлення дитини до себе: поступове усвідомлення нових обов'язків, нових прав, нового статусу «я — школяр» — перший крок до шкільної зрілості.

Майстерність виховного впливу дорослих, як неодноразово наголошував Григорій Костюк, полягає у пробудженні й спрямуванні саморуху, саморозвитку, самостійної діяльності дитини, її пізнавальної активності, творчої ініціативи у розв'язанні як життєвих, так і спеціально створених дорослим ситуацій. У дошкільному дитинстві пізнавальний інтерес виникає й розвивається не сам собою, а лише за умови спілкування з близькими дорослими, які і є прикладом для наслідування.

Провідна роль дорослого залишається такою і впродовж молодшого шкільного віку. Поради видатного психолога щодо організації самого процесу пізнання з метою його розвивального впливу на дитину (уважне ставлення до запитань, заохочення до роздумів, спостереження і висновків, правильні і доступні для розуміння відповіді на запитання, читання та розповіді про світ природи тощо) і сьогодні мають бути визначальними під час створення розвивального середовища у дошкільному закладі. **Основною метою** має стати пошук такого способу організації життя дітей у групі, щоб світ перед ними відкривався у живих барвах, яскравих і ніжних звуках, через казку, гру, через неповторну дитячу творчість. Маємо пробудити у кожній дитини джерело мислення та мовлення, щоб вона відчула себе дослідником і мудрим мислителем, щоб власне досягнення викликало трепет серця і гартувало волю. Таким має бути зрілий дошкільник напередодні шкільного життя.